

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนโคกโคเฒ่าในเรื่องการจัดการความรู้ชุมชน 2) สร้างกระบวนการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนในชุมชนโคกโคเฒ่า 3) หาแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 4) สร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชน ของกลุ่มอาชีพ ใน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 5) จัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากโครงการย่อยตามวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. บริบทชุมชนโคกโคเฒ่าในการจัดการความรู้ชุมชน

ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในชุมชนค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ไม่มีปัญหารุนแรง การปกครองท้องถิ่นอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มี 4 หมู่บ้าน ประชากร 3,798 คน 1,206 ครัวเรือน มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม โดยวิถีชีวิตชุมชนเกษตรกรรมมีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ การลองผิดลองถูก รวมทั้งการศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ในที่ต่าง ๆ จนเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่ และนำมาดัดแปลง ทดลองและปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ชุมชนยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบท มีความผูกพันเอื้ออาทรแบบเครือญาติ ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการจักสาน มีการจัดอบรมจากหน่วยงานภาครัฐทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านในแต่ละตำบล ทำให้เกิดประยุกต์ไปสู่การสานกระเป่าจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารการทำขนมไทย อาทิ ขนมกระยาสารท ทำให้มีการแปรรูปข้าวและผลผลิตทางการเกษตร และมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้เป็นอาชีพเสริมในปัจจุบัน

ชุมชนโคกโคเฒ่ามีแหล่งเรียนรู้ 19 แห่ง โดยทั่วไปแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่ามีความพร้อมในการใช้ทำกิจกรรมต่างๆ พอสมควร ส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะดำเนินการที่ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีความพร้อมมากที่สุดในการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน เป็นสถานที่จัดประชุม จัดกิจกรรมต่างๆ และใช้เป็นศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน มีการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ในรูปแบบคณะกรรมการ ชุมชนมีกลุ่มอาชีพหลายกลุ่ม และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจ มีการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการเช่นเดียวกัน

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ โดยมีการประชุมเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของทุกกลุ่ม รับทราบปัญหาและหาทางแก้ไขร่วมกัน รวมถึงการรับผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม สำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ พบว่า กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินงานเป็นระบบมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในชุมชน มีการจัดกิจกรรมการผลิตปุ๋ยเม็ด มีตราผลิตภัณฑ์ “เพชรพานทอง” บรรจุถุงจัดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ชุมชนมีความเข้มแข็งในเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สามารถบริหารจัดการทำให้เพิ่มเงินออมเพิ่มและมีผลกำไรมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เป็นกองทุนช่วยเหลือเกื้อกูลเงินลงทุนในการประกอบอาชีพให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากผลการประเมินศักยภาพการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโคเตมา พบว่า จุดแข็งของชุมชนคือมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแหล่งน้ำที่เอื้อในการใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร มีการรวมกลุ่มสนใจต่างๆ หลายกลุ่ม แต่มีจุดอ่อนที่บางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อย

เครือข่ายภายในชุมชนโคกโคเตมาเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ตามวิถีชีวิตชนบทไทยมีการรวมกลุ่มตามความสมัครใจในเครือญาติ และครอบครัว มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอาชีพชุมชน โดยแต่ละกลุ่มจะมีขอบเขตโครงสร้างที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นหัวหน้าใครเป็นสมาชิก มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการ กฎระเบียบการดำเนินงานและผลตอบแทนเป็นรูปธรรมในระดับหนึ่ง มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายภายในชุมชน ระหว่างกลุ่มอาชีพ และระหว่างหมู่บ้านโดยการร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ในลักษณะเครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน สำหรับเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ภายนอกชุมชนยังไม่มีระบบการบริหารจัดการความรู้ชุมชนโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ แต่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับจากเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นรูปแบบเครือข่ายการพัฒนาชุมชนโดยองค์การภาครัฐ อาทิ กรมพัฒนาชุมชน กรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกรมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามนโยบายและแผนพัฒนาชุมชนของรัฐบาล หน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน มีการทำประชาคมหมู่บ้านในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายภายนอกสู่ภายในชุมชนโดยผ่านผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

2. กระบวนการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนในชุมชนโคกโคเตมา

ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตใน 3 ด้าน พบว่า ชุมชนมีจุดอ่อนและต้องการให้มีการจัดการความรู้และพัฒนามากที่สุดของแต่ละทักษะ ดังนี้

- 1) ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน คือ ด้านความสามารถในการบริหารจัดการระบบการเงิน
- 2) ทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม คือ ด้านการสร้างเชื่อมั่นในตนเอง
- 3) ทักษะการประกอบอาชีพ คือ ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ

สำหรับกระบวนการที่ใช้ในการศึกษาการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในแต่ละด้านได้มีการประยุกต์ใช้ขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 6 ขั้นตอนกล่าวคือ

1) **การบ่งชี้และค้นหาความรู้** มีองค์ความรู้ที่ครอบครัวจำเป็นต้องมีมากที่สุดในการพัฒนาทักษะข้างต้นตามลำดับ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระบบการเงินและการบัญชี การทำบัญชีรายรับรายจ่าย การวางแผนทางการเงิน และการปลูกฝังการใช้เงินแก่บุตร ความรู้เกี่ยวกับบุคลิกภาพ การวางตัว การพูด การสื่อสาร กิริยาท่าทาง การแต่งกายและการมีสุขภาพจิตที่ดี และความรู้เกี่ยวกับแหล่งอาชีพที่ต้องการ และผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ

2) **การสร้างและแสวงหาความรู้** ได้แก่ แหล่งความรู้ทางการเงิน มาจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน ศูนย์การเรียนรู้สื่อต่าง ๆ การศึกษาดูงาน สถาบันทางการเงินและธนาคาร การเข้าร่วมกิจกรรม การฝึกอบรม การศึกษาด้านแบบจากผู้นำในชุมชน และบุคคลตัวอย่างที่ได้รับการชื่นชมจากคนในสังคม หนังสือ วารสาร และสื่อต่าง ๆ การดูแลสุขภาพร่างกายให้ดี การปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีจิตใจที่ดีและสงบ การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มอาชีพ และการทดลองใช้ความรู้ทางวิชาการที่ได้รับมาร่วมกับประสบการณ์มาประยุกต์ใช้

3) **การจัดเก็บและสืบค้นความรู้** ได้แก่ วิธีการจำ จดบันทึก และทำบัญชีครัวเรือน การเลียนแบบ และบอกต่อ

4) **การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้** ใช้วิธีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้โดยวิธีการพูดคุย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้/ขอคำแนะนำคำปรึกษาระหว่างบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้าน

5) **การนำความรู้ไปใช้** ครอบครัวได้นำความรู้ทางการเงินที่ได้รับไปทดลองปฏิบัติจริงภายในครอบครัว มีการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคมและได้แสดงออกเมื่อได้รับโอกาส มีการนำความรู้ด้านทางวิชาการด้านการประกอบอาชีพ ที่ได้รับเพิ่มเติมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับประสบการณ์และมีการนำไปทดลองปฏิบัติจริง

6) **การติดตามและประเมินผลความรู้** ด้านการเงินของครอบครัวใช้วิธีการประเมินจากการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว ในด้านการสร้างความมั่นใจในตนเอง ประเมินจากผลสะท้อนด้านความคิดเห็นของบุคคลภายในครอบครัวและเพื่อนบ้าน และในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพได้จากการเปรียบเทียบจากผลผลิตที่ได้จากวิธีเดิมและวิธีใหม่ และประเมินจากสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว

แนวทางในการแก้ไขปัญหาในกระบวนการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตมีดังนี้

1) **การจัดความรู้ให้เป็นระบบ** ครอบครัวจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล และมีการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบันทึกจัดเก็บข้อมูล อาทิ คอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง โทรศัพท์มือถือ กล้องถ่ายวิดีโอ หรือสื่ออื่น ๆ

2) **การเข้าถึงความรู้** กระบวนการในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ควรมีการติดต่อผ่านผู้นำหรือบุคคลที่สามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ หรือใช้วิธีติดต่อผ่านเครือข่ายกลุ่มผู้ร่วมอาชีพ ส่วนด้านเทคโนโลยีและวิธีการใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ในชุมชนควรมีการให้

ประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงแหล่งความรู้ และมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมแก่คนในชุมชน ขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญ

3) การถ่ายทอดและแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในการพัฒนาทักษะชีวิตแต่ละด้านควรมีการสร้างกลุ่มเรียนรู้เฉพาะขึ้นมาเพื่อให้มีการถ่ายทอดและแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ที่ตรงกับความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอาชีพควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีการขยายเครือข่ายให้มากขึ้น

3. แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า

การหาแนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน จากการสังเคราะห์ผลวิจัยจากโครงการย่อย มีดังนี้

3.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ คน เทคโนโลยี และกระบวนการ สำหรับชุมชนโคกโคเฒ่าพบว่า คนในชุมชนโคกโคเฒ่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับพื้นฐาน มีผู้บริหารท้องถิ่นและ กลุ่มผู้นำชุมชนมีประสบการณ์ มีศักยภาพในการบริหารจัดการภายในกลุ่มของชุมชน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการสืบทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลจากโรงเรียน/มหาวิทยาลัย และองค์กรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อำนวยให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนส่วนใหญ่มีการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลัก มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐในชุมชนโคกโคเฒ่า แต่ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ของชุมชน ไม่มีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้ที่ชุมชนต้องการเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนโคกโคเฒ่า และในกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม แต่ไม่มีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้จากภายนอกชุมชนที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการถ่ายทอดความรู้ใหม่ๆ โดยผู้นำชุมชนจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน ผู้นำกลุ่มบอกเล่าให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมเรียนรู้ แต่กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนยังไม่เป็นระบบ การดำเนินงานให้เกิดผลอย่างจริงจังเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่มีหน่วยงาน/กลุ่มทีมงานที่จะจัดการความรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย

3.2 กระบวนการจัดการความรู้ชุมชน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้ “ชุมชนโคกโคเฒ่าสามัคคี มีความสุข เข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” และนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้และค้นหาความรู้ พบว่าความรู้ที่ชุมชนมีอยู่ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบไม่ชัดแจ้งที่แฝงในตัวบุคคลในชุมชน เกิดจากการประกอบอาชีพ สืบทอดจากคนรุ่นเก่าๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากครอบครัว กลุ่มอาชีพ และจากการเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ส่วนใหญ่ชุมชนต้องการองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

2) **การสร้างและแสวงหาความรู้** ภายในชุมชนมีครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพหลักเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะจากการปฏิบัติงาน มีการแสวงหาความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการให้บริการของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และนักวิจัยปฏิบัติการเชิงพื้นที่ทำงานร่วมกับชุมชน ส่วนแหล่งความรู้จากภายนอกชุมชนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ การสร้างความรู้ส่วนใหญ่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสอน/ถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่มอาชีพ จากสมาชิกเครือข่ายของชุมชน โดยผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มนำองค์ความรู้มาบอกเล่าและอธิบายให้สมาชิกในกลุ่มฟัง มีการทดลองปฏิบัติปรับปรุงพัฒนาจนเกิดองค์ความรู้ที่ต้องการ ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล และองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากหน่วยงานภายนอกที่จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชน

3) **การจัดเก็บและสืบค้นความรู้** ชุมชนโคกโคเฒ่ายังไม่มีการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ส่วนใหญ่เป็นความรู้แฝงที่มีอยู่ในตัวบุคคล ไม่ได้ปรับเปลี่ยนให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์มีการจัดบันทึกเป็นสมุด/เอกสารที่เก็บรวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ แต่ละกลุ่มจะมีคณะกรรมการดำเนินงานดูแลรับผิดชอบ แต่ไม่มีการจัดเก็บโดยใช้เทคโนโลยี ไม่มีระบบฐานข้อมูลของชุมชน มีเพียงเอกสารบางเรื่องที่ได้จากเครือข่ายของชุมชนที่มาแลกเปลี่ยน มีการจัดเก็บผลการดำเนินงานในรูปเอกสารแยกตามกลุ่ม

4) **การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้** ชุมชนโคกโคเฒ่ามีการถ่ายทอดความรู้ในหลายรูปแบบ อาทิ การเล่าสู่กันฟัง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนช่วยเพื่อน สอน ศึกษาดูงาน และศูนย์การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการจัดอบรมฝึกอาชีพโดยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐ

5) **การนำความรู้ไปใช้** มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพของชุมชนเป็นการใช้ความรู้ที่มีฐานความรู้อยู่แล้วบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จากการแสวงหาความรู้ใหม่จากการบอกเล่าของสมาชิกในกลุ่ม

6) **การติดตามและประเมินผลความรู้** มีการประเมินผลการดำเนินการของชุมชนโดยกำนันประจำตำบลและผู้นำกลุ่ม มีการสรุปรายงานผล ปัญหา และหาแนวทางแก้ไข สำหรับการติดตามผลในส่วนการจัดการความรู้ของชุมชนโดยรวมไม่ได้ปรากฏชัดเจน แต่ในการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ มีการติดตามและประเมินผลทุกเดือน โดยประเมินจากคุณภาพและจำนวนผลิตภัณฑ์ผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นและรางวัลที่ได้รับของสมาชิกกลุ่มและชุมชน

4. กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า

ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า พบว่ามี 3 กลุ่ม ดังนี้

1) **กลุ่มจักสานกระเป่า** โดยกลุ่มสตรีแม่บ้าน บ้านสามหน่อ หมู่ที่ ๖ รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพเสริมด้านการจักสานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาบรรพบุรุษ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในยุคเดิมชุมชนมีการจักสานไม้ไผ่ ปัจจุบันมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเส้นพลาสติกเป็นการ

จักสานตะกร้า กล่องและอุปกรณ์อื่นๆ โดยศึกษาเรียนรู้จากหมู่บ้านอื่นแล้วนำมาประยุกต์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

2) กลุ่มชนมไทย โดยกลุ่มสตรีแม่บ้านตำบลโคกโคเฒ่า และผู้นำหมู่บ้านเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม ทำงานในรูปกระบวนการกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเชี่ยวชาญในการทำขนมไทย อาทิ ขนมกระยาสารท ขนมชั้น วนต่างๆ ปั้นสิบ เค้กม้วน ขนมดอกจอก หมี่กรอบ และกล้วยอบเนย มีการรวมกลุ่มกันทำขนมไทยเป็นอาชีพเสริมในช่วงเวลาว่างงาน และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสามหนอง ได้รวมกลุ่มกันทำขนมกระยาสารท เพื่อจำหน่ายในเทศกาลทำบุญของหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง

3) กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยมีคณะกรรมการเข้าร่วม 15 คน มีความเชี่ยวชาญในการในการทำปุ๋ยอินทรีย์ เริ่มต้นผลิตเพื่อใช้ในกลุ่มผู้นำหรือคณะกรรมการ ก่อนจะจดทะเบียนเป็นกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นในปี 2551 ปัจจุบันกลุ่มที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ผลิตสำหรับใช้ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงเพื่อลดต้นทุนการผลิตเท่านั้น ไม่ได้ทำการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการค้าแต่มีการทำใช้ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และมีการพัฒนาเป็นการผลิตปุ๋ยเม็ด มีตราผลิตภัณฑ์ “เพชรพานทอง” บรรจุถุงจัดจำหน่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในชุมชน
การจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นดำเนินการให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพตามรูปแบบและกระบวนการให้ความรู้ โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ชุมชน ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) การแสวงหาความรู้ กลุ่มอาชีพในชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า ส่วนใหญ่มีการแสวงหาความรู้ในการจัดการกลุ่มอาชีพจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการจัดประชุมรายเดือนจากสมาชิกเครือข่ายของชุมชน องค์กรความรู้ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการดำเนินงานจะเป็นองค์ความรู้จากประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลและความรู้จากผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานภายนอกชุมชน

2) การสร้างความรู้ เกิดจากการพูดคุยกันของผู้นำชุมชน กับเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องถึงปัญหาของชุมชน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพกายภาพของพื้นที่ การสร้างความอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจ การสร้างความรู้ในการจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชน การสร้างตลาดเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร และเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

3) การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ องค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล มีเพียงบางเรื่องที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจากเครือข่ายของชุมชนที่มาแลกเปลี่ยน โดยความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวของบุคคล โดยเฉพาะผู้นำชุมชน หรือ ผู้นำกลุ่ม ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและสืบค้น

4) การถ่ายทอดความรู้ มีการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการฝึกอาชีพ ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ โดยมีหน่วยงาน/องค์กรภายนอกชุมชน เป็นผู้สนับสนุน โดยส่วนใหญ่ในการถ่ายทอดในการจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า

5) การใช้ความรู้ มีการใช้ความรู้ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า เกิดจากความรู้ที่มีฐานความรู้อยู่แล้วหรือการแสวงหาความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้กับสภาพของพื้นที่จน

เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชุมชน มีการนำมาประยุกต์ กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นจนกลายมาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

6) การติดตามประเมินผลความรู้ การประชุมผู้นำชุมชนกับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของชุมชน เพื่อติดตามประเมินผลการทำงานและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทุกเดือน

5. กลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเต่า

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ SWOT ในกระบวนการจัดการความรู้ระดับครอบครัว กลุ่มอาชีพ และเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนโคกโคเต่า ในภาพรวม พบว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำมีศักยภาพ มีการรวมกลุ่มอาชีพ แต่ในชุมชนไม่ได้ดำเนินการจัดการความรู้ทั้งสามระดับอย่างเป็นระบบแต่มีการสร้างและแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ โดยมุ่งเน้นในการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ของครอบครัวและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ชุมชนมีจุดอ่อนในเรื่องการจัดเก็บองค์ความรู้ การตรวจสอบ การประมวลลั่นกรองความรู้ ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บและสืบค้นความรู้ ไม่มีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และองค์กรที่สนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ทั่วถึง ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สำหรับปัจจัยที่เป็นโอกาสในการจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเต่าในภาพรวมคือเรื่องความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่ช่วยเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และทันสมัย และนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่วนอุปสรรคที่สำคัญพบว่าเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วด้านเทคโนโลยี ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อการดำรงชีพของครอบครัวและชุมชน และไม่มีเครือข่ายหรือชุมชนต้นแบบการเรียนรู้

แนวทางในการสร้างกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้จัดเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับบุคคล/ครอบครัว ระดับเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน และระดับกลุ่มอาชีพ โดยนำเสนอกลยุทธ์การจัดการความรู้ 3 กลยุทธ์ ดังนี้

5.1 กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนในตำบลโคกโคเต่า ประกอบด้วยกลยุทธ์ย่อย 3 กลยุทธ์ และแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1) การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน โดยดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

1.1) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้โดยผ่านการสื่อสารสมัยใหม่

1.2) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้ออกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็น หรือใช้ประสบการณ์จากกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น

1.3) ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้

2) การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม โดยดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

2.1) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน ภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2.2) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่าง ภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน

2.3) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการ ติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น

3) การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ โดยดำเนินการใน 4 แนวทาง คือ

3.1) ส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพ ภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว

3.2) ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการ สื่อสาร หาความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก

3.3) ส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคกโคเฒ่าเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน

3.4) ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่าง ภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น

5.2 กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเฒ่า

ประกอบด้วยกลยุทธ์ย่อย 4 กลยุทธ์ และแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1) การพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน โดยดำเนินการใน 5 แนวทาง คือ

1.1) ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้าง วิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน

1.2) สร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน

1.3) พัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้

1.4) สร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอก

ชุมชน

1.5) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้คนทุกช่วงวัยได้ พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดย

ดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

2.1) จัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐาน แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต

2.2) จัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า

2.3) จัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรงอยู่ต่อเนื่อง

3) การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ โดยดำเนินการใน 5 แนวทาง คือ

3.1) สร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก รวดเร็ว

3.2) การตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3.3) สร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

3.4) สร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

3.5) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้

4) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยดำเนินการใน 5 แนวทาง คือ

4.1) จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่

4.2) จัดกิจกรรมสนทนากา การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน

4.3) การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ประชาชนชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา

4.4) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย

4.5) ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย

5.3 กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า ประกอบด้วยกลยุทธ์ย่อย 3 กลยุทธ์ และแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1) การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ

1.1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะ และสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ แก่บุคลากรในกลุ่มอาชีพ โดยการพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำ แก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ และการพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม

1.2) พัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง

- 2) การสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้ โดยดำเนินการใน 4 แนวทาง คือ
- 2.1) การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน
 - 2.2) การดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ
 - 2.3) การศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ
 - 2.4) การจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน
- 3) การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ
- 3.1) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง
 - 3.2) การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงองค์ความรู้
- 4) การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ
- 3.1) การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน
 - 3.2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

6. ผลการประเมินกลยุทธ์การจัดการความรู้การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเตมา

ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกลยุทธ์ พบว่าความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการความรู้ทั้งสามกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยอันดับแรกคือ กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ รองลงมาเป็น กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเตมา และกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับความเป็นได้ของกลยุทธ์การจัดการความรู้ทั้งสามกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยอันดับแรกคือ กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเตมา รองลงมาเป็นกลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ และกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนรายละเอียดของแนวทางในการดำเนินงาน/กิจกรรมของแต่ละกลยุทธ์ดังสรุปผลการประเมินตามลำดับดังนี้

6.1 กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนในตำบลโคกโคเตมาในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก พิจารณาในกลยุทธ์ย่อย 3 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม รองลงมาเป็นการพัฒนาทักษะการ

ดำรงชีวิตประจำวัน และการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ สำหรับความเป็นไปได้ทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม รองลงมาเป็นการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ และการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน รายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ย่อยมีดังนี้

1) การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน มีแนวทางในการดำเนินการ 3 แนวทาง ทุกแนวทางความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีอันดับแรกเป็นการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้โอกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิเคราะห์ข่าวสาร เหตุการณ์สถานการณ์ หรือใช้ประสบการณ์ จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น รองลงมาเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ แท็บเล็ต โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้โดยผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมลล์ ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น และการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้ โดยสะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิต และการดำเนินชีวิตในอนาคต

ความเป็นไปได้สองแนวทางแรกอยู่ในระดับมากที่สุดคือการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้โอกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิเคราะห์ข่าวสาร เหตุการณ์สถานการณ์ หรือใช้ประสบการณ์ จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น และการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้ โดยสะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิต และการดำเนินชีวิตในอนาคต ส่วนแนวทางสุดท้ายเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ แท็บเล็ต โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้โดยผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมลล์ ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น มีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

2) การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม มีแนวทางในการดำเนินการ 3 แนวทาง สองแนวทางแรกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน และการส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และอันดับสุดท้าย คือการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น

สำหรับความเป็นไปได้อันดับแรกอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน รองลงมาสองแนวทางมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน และการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสาร

สมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น

3) การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ มีแนวทางในการดำเนินการ 4 แนวทาง พบว่า สามแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ การส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว รองลงมาเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่างภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น และการส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคโคเฒ่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน อันดับสุดท้ายมีความเหมาะสมมากเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสื่อสาร หาคำความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก

สำหรับความเป็นไปได้มีสามแนวทางอยู่ในระดับมาก คือ การส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคโคเฒ่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน รองลงมาเป็นการส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว และการส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่างภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น แนวทางสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสื่อสาร หาคำความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก

6.2 กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคโคเฒ่า

แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคโคเฒ่า เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก พิจารณาในกลยุทธ์ย่อย 4 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รองลงมาเป็นการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ชุมชน การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน สำหรับความเป็นไปได้มีสองกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน รองลงมาเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนอีกสองกลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ชุมชน รายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ย่อยมีดังนี้

1) การพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน มีแนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสามแนวทางคือ การสร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน การพัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ และการ

จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการสร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอกชุมชน และการที่ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน

ความเป็นไปได้ในสี่แนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางคือ การสร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน และการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการที่ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน และการพัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ อันดับสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ การสร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอกชุมชน

2) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแนวทางในการดำเนินการ 3 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรงอยู่ต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการจัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า และการจัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต

ความเป็นไปได้ทุกแนวทางอยู่ในระดับมากเท่ากัน ได้แก่ การจัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต การจัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า และการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรงอยู่ต่อเนื่อง

3) การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ชุมชน มีแนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทาง คือการสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้ รองลงมาสามแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน ได้แก่ การสร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกรวดเร็ว การตรวจสอบกลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และการสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

ความเป็นไปได้ทุกแนวทางอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้ รองลงมาเป็นการสร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก รวดเร็ว และการตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และสองแนวทางสุดท้ายมีความเป็นไปได้เท่ากันเป็นการสร้างฐานข้อมูลองค์

ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว มีความเป็นไปได้เท่ากัน

4) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีแนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสี่แนวทางที่มีความเหมาะสมเท่ากัน คือการจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่ การจัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย อันดับสุดท้าย คือการส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย

สำหรับความเป็นไปได้ มีสามแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางเท่ากันคือ การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รองลงมาเป็นการจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่ ส่วนสองแนวทางที่เหลือมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือการจัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย

6.3 กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคโคเฒ่า

แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคโคเฒ่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก พิจารณาในกลยุทธ์ย่อย 4 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ รองลงมาเป็นการสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และการสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ มีความเหมาะสมเท่ากัน สำหรับความเป็นไปได้ทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก อันดับแรกมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ รองลงทุกกลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ มีความเหมาะสมเท่ากัน การสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้ และอันดับสุดท้ายคือ การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ รายละเอียดของแต่ละกลยุทธ์มีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

1) **การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ** มีแนวทางในการดำเนินการ 3 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม และการพัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำแก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ

สำหรับความเป็นไปได้ มีสองแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรก คือ การพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม (รองลงมาเป็นการพัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง และอันดับสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำแก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ

2) **การสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้** มีแนวทางในการดำเนินการ 4 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน และการจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน รองลงมาสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือ ผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

ความเป็นไปได้ ทุกแนวทางอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ การดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ รองลงมาสองแนวทางมีความเป็นไปได้เท่ากัน คือ การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน และการจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน อันดับสุดท้ายเป็นการศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

3) **การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้** มีแนวทางในการดำเนินการ 2 แนวทาง พบว่า ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เท่ากัน คือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง และการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงองค์ความรู้

ความเป็นไปได้ของแนวทางอันดับแรกอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงองค์ความรู้ (ส่วนอีกแนวทางมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง คือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง

4) **การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้** มีแนวทางในการดำเนินการ 2 แนวทาง พบว่า ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเท่ากัน คือ การสร้างและพัฒนา

ภาคีเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

ความเป็นไปได้ของ ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากเท่ากัน คือ การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

อภิปรายผล

ในแผนงานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ จัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผลการวิจัยที่ได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

กลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเฒ่า
จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ SWOT ในกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนในระดับบุคคล/ครอบครัว เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนโคกโคเฒ่า และกลุ่มอาชีพ ได้แนวทางในการสร้างกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนโคกโคเฒ่า 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนในตำบลโคกโคเฒ่า กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเฒ่า และกลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า ซึ่งผลการประเมินกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินงานในภาพรวมพบว่าทั้งสามกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกลยุทธ์ พบว่าความเหมาะสมอันดับแรกคือ กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ รองลงมาเป็น กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเฒ่า และกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับความเป็นได้อันดับแรกคือ กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคกโคเฒ่า รองลงมาเป็นกลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพ และกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ในการนี้ได้พิจารณาตามกระบวนการในการวางแผนกลยุทธ์ของสุพานี สฤกษ์วานิช (2544, หน้า 17 - 19) ผนวกกับแนวทางในการพัฒนาการจัดการจัดการความรู้โดยเริ่มต้นจากการศึกษาบริบทชุมชน กำหนดภารกิจของชุมชนในการจัดการความรู้ตามวัตถุประสงค์หลักทั้งสามระดับ กำหนดกิจกรรมตามกระบวนการจัดการความรู้ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตรวจสอบและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานข้อมูลและข้อเท็จจริงของชุมชน ดำเนินการกำหนดกลยุทธ์หลักและแนวทางดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ แต่จะเห็นความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติตามแนวทางของกลยุทธ์ในบางส่วนอาจจะมีความปัญหาหรืออุปสรรคเนื่องจากชุมชนยังไม่มีทีมงานการจัดการความรู้และการสนับสนุนการจัดการความรู้ชุมชนทั้งสามระดับจากหน่วยงานภาครัฐในด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและงบประมาณ สอดคล้องกับคำอธิบายของวิจารณ์ พานิช (2546, หน้า 2 - 5) ที่ว่า “การจัดการความรู้

ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ในการ สร้างนวัตกรรม และเป็นผู้นำทางในองค์กร รวมทั้งต้องการผู้เชี่ยวชาญในสาขาใดสาขาหนึ่งแนะนำวิธีประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ การดึงดูดคนดีและคนเก่ง การพัฒนาคนการติดตามความก้าวหน้าของคน และดึงคนมีความรู้ไว้ในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้” ดังนั้น ในการนำแผนกลยุทธ์ไปใช้โดย มุ่งเน้นสู่การปฏิบัติจึงควรให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับแนวทางในการ ดำเนินการให้เหมาะสม เป็นไปได้มากยิ่งขึ้น และยอมรับในแผนดังกล่าว อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำชุมชน และผู้นำกลุ่มอาชีพจำเป็นต้องร่วมมือจัดตั้งทีมงานการจัดการความรู้ชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการ ดำเนินงานโดยอาจแยกเป็นทีมงานกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบในกระบวนการจัดการความรู้ของแต่ละกล ยุทธ์ กำหนดแผนปฏิบัติงานไม่ให้ซ้ำซ้อนกันเนื่องจากผู้นำชุมชนบางคนต้องรับผิดชอบภาระงานหลาย ด้าน

ส่วนรายละเอียดของแต่ละกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินงาน/กิจกรรมอภิปราย ผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. กลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของประชาชนใน ตำบลโคกโคเฒ่า

แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของ ประชาชนในตำบลโคกโคเฒ่า มีกลยุทธ์ย่อย 3 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มี ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม: การสร้างความมั่นใจในตนเองรองลงมาเป็นการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน: ด้าน ความสามารถในการบริหารจัดการระบบการเงิน และการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ: ด้าน ความสามารถในการประกอบอาชีพ สำหรับความเป็นไปได้ทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม รองลงมาเป็นการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ และการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ย่อยที่เป็นไป ได้มากที่สุดเริ่มจากการพัฒนาทักษะของบุคคล สังคม ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวใช้ในชีวิตประจำวัน เรื่อง ทักษะในการประกอบอาชีพ และอันดับสุดท้ายเป็นทักษะการดำรงชีวิตประจำวันด้านความสามารถ ในการบริหารจัดการระบบการเงิน เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการจัดการความรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้น ซึ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นว่าในการจัดหาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี และอุปสรรคในการเรียนรู้ สำหรับผู้ที่มีอายุมากอาจจะไม่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีได้มากนัก ดังนั้นในกระบวนการสร้างความรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในครอบครัวอาจใช้คนรุ่นใหม่การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ระหว่างครอบครัวและชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐด้านสาธารณสุข และพัฒนาชุมชน และ กศน.ตำบลอาจทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเหล่านี้ ให้ทุกครอบครัวได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สามารถพึ่งพา ตนเองได้ สำหรับรายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ย่อยมีดังนี้

1) การพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน: ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ระบบการเงิน โดยดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

1.1) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยี สมัยใหม่ โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้ผ่านการสื่อสารสมัยใหม่

1.2) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้โอกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็นวิพากษ์ วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์สถานการณ์ หรือใช้ประสบการณ์จากกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น

1.3) ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้

แนวทางในการดำเนินการ ทุกแนวทางความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีอันดับแรกเป็น

1.2) การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้โอกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็นวิพากษ์ วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์สถานการณ์ หรือใช้ประสบการณ์ จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น

รองลงมาเป็น 1.1) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ แท็บเล็ต โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้ผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมลล์ ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น และ 1.3) การส่งเสริมให้สมาชิก

ได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้ โดยสะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิต และการดำเนินชีวิตในอนาคต

สำหรับความเป็นไปได้สองแนวทางแรกอยู่ในระดับมากกว่าคือ 1.2) การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ให้โอกาสสมาชิกครอบครัวได้มีการร่วมแสดงความคิดเห็นวิพากษ์ วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์สถานการณ์ หรือใช้ประสบการณ์ จากกิจกรรมการเรียนรู้

ต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น และ 1.3) การส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการใช้สื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกครอบครัว เพื่อหาความรู้ คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสื่อต่าง ๆ ได้ โดยสะท้อนตนเอง เชื่อมโยงกับชีวิต และการดำเนินชีวิตในอนาคต

ส่วนแนวทางสุดท้ายเป็น 1.1) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น มือถือ แท็บเล็ต โดยนำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการจัดการความรู้

โดยผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต อีเมลล์ ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น มีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง เป็นที่น่าสังเกตว่าในสองแนวทางหลังมีความเป็นไปได้มากกว่าแนวทางแรกอย่างชัดเจน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแนวทางแรกเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวได้มีการเรียนรู้และใช้

เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นกลไกสำคัญของการจัดการความรู้ที่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ประสานกันระหว่างคน เทคโนโลยี และกระบวนการ คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดขององค์ประกอบทั้งหมด เพราะคนจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนไหวของการจัดการความรู้ที่

จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์ความรู้เป็นผู้สร้าง พัฒนา จัดเก็บ เผยแพร่ รวมทั้งการประเมินผลการใช้

ความรู้ ซึ่งถือว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการจัดการความรู้ กิจกรรมเกี่ยวกับคน ได้แก่ ทำไม่คนจึงไม่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้หรือว่าพวกเขาต้องการทำอะไร ปัจจัยเสริม หรือลดกิจกรรม การจัดการ

ความรู้สองอย่าง คือ วัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนเราจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร วัฒนธรรมจะเปลี่ยนหรือไม่ เป็นปัจจัยของการจัดการความรู้ รวมทั้งทรัพยากรและการจัดการ ดังนั้นกิจกรรม เกี่ยวกับคน นั้นจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความรู้ที่สำคัญ (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547) ดังนั้น ในขั้น

เริ่มต้นของการจัดการความรู้ชุมชนในระดับบุคคลและครอบครัวควรจะสร้างความเข้าใจให้ทุกคนได้

ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวันในด้านความสามารถในการบริหารจัดการระบบการเงินได้ดีขึ้น

2) การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม: การสร้างความมั่นใจในตนเอง โดยดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

2.1) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2.2) ส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน

2.3) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น

ในการดำเนินการสองแนวทางแรกที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ 2.2) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน และ 2.1) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และอันดับสุดท้าย คือ 2.3) การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น สำหรับความเป็นไปได้อันดับแรกอยู่ในระดับมากที่สุด คือ 2.1) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกันภายในครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน รองลงมาสองแนวทางมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ 2.2) การส่งเสริมให้สมาชิกของครอบครัวมีการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างภายนอกครอบครัวโดยเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน และ 2.3) การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวและระหว่างสมาชิกกลุ่มในชุมชนมากขึ้น จากผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคมในด้านการสร้างความมั่นใจในตนเอง พบว่าสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวันในด้านความสามารถในการบริหารจัดการระบบการเงิน กล่าวคือ ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่หรือเทคโนโลยีเป็นเรื่องที่สมควรสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนโคกโคเฒ่าทุกคนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะด้านนี้ได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

3) การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ: ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยดำเนินการใน 4 แนวทาง คือ

3.1) ส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว

3.2) ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสื่อสาร หาคำความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก

3.3) ส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคโคเฒ่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน

3.4) ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่างภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น

แนวทางในการดำเนินการ 4 แนวทาง พบว่า สามแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ 3.1) การส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว รองลงมาเป็น 3.4) การส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่างภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น และ 3.3) การส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคโคเฒ่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน อันดับสุดท้ายมีความเหมาะสมมาก เป็น 3.2) การส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสื่อสาร หาคำความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก สำหรับความเป็นไปได้มีสามแนวทางอยู่ในระดับมาก คือ 3.3) การส่งเสริมการจัดตั้งการจัดการความรู้กลุ่มอาชีพของครอบครัวโคโคเฒ่าเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้กลุ่มอาชีพภายในชุมชน รองลงมาเป็น 3.1) การส่งเสริมวิธีการจัดเก็บ แลกเปลี่ยนและถ่ายโอนความรู้ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพภายในครอบครัวเพื่อมิให้สูญหาย และสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว และ 3.4) การส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอาชีพทั้งระหว่างภายในและภายนอกครอบครัว และชุมชนโดยผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น แนวทางสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลางเป็น 3.2) การส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้ใช้เครื่องมือและการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยในการสื่อสาร หาคำความรู้ ถ่ายโอนความรู้ระหว่างกัน และแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก จากผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพในด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ พบว่าสอดคล้องเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกับการพัฒนาทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคมในด้านการสร้างความมั่นใจในตนเอง และการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตประจำวันในด้านความสามารถในการบริหารจัดการระบบการเงิน กล่าวคือความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และใช้เครื่องมือพร้อมวิธีการสื่อสารสมัยใหม่หรือเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ควรสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนโคโคเฒ่าทุกคนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตในทุกด้าน ดังที่พริดา วิเชียรปัญญา (2547) ได้กล่าวไว้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การจัดการความรู้ให้ประสบผลสำเร็จ องค์การส่วนใหญ่จึงมุ่งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งหวังจะให้บุคลากรใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทในการจัดการความรู้ประกอบด้วย เทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีการทำงานร่วมกัน และเทคโนโลยีการจัดเก็บ

2. กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคโคเคมา

แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชนโคโคเคมา เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก พิจารณาในกลยุทธ์ย่อย 4 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รองลงมาเป็นการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ชุมชน การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน สำหรับความเป็นไปได้มีสองกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน รองลงมาเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่วนอีกสองกลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ชุมชน จากผลการวิจัยในกลยุทธ์นี้มีความเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับข้อค้นพบบางส่วนจากการวิจัยของ นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) ในเรื่องการพัฒนารูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ได้แก่ 1) ปัจจัยบุคคลที่เป็นตัวหลัก คือ ผู้แทนซึ่งมาจากกลุ่มบุคคลที่สามารถสร้างความเชื่อถือให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดและผลักดันในการทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่ 2) สถาบันต่างๆ ที่เป็นตัวหลัก คือ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการก่อให้เกิดการริเริ่มในขั้นต้นของประชาชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ 3) กลุ่มที่เป็นแกนกลาง คือ ผู้แทนจากกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาสาสมัครสำหรับร่วมกันทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน โดยความสมัครใจและอุทิศเวลา และทรัพยากรอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง 4) กลุ่มสนใจ คือ เป็นบุคคลทั่วไปในชุมชนที่มีความกระตือรือร้นและเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยขณะที่ร่วมทำกิจกรรมนั้นๆ จะเป็นผู้มีความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนและเสนอแนะเพื่อการพัฒนา กิจกรรมที่จัดขึ้น และ 5) นายจ้างที่เป็นตัวหลัก คือ ผู้แทนของหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งมาจากสถานประกอบการ โดยมีบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนและสานต่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ จากปัจจัยสำคัญของการเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ หากได้ปฏิบัติงานและทำกิจกรรมของชุมชนโดยยึดหลักของการทำงานที่มีความร่วมมือแบบหุ้นส่วนหลักของการมีส่วนร่วม และหลักของความสามารถในการดำเนินงาน นั้น จะทำให้สามารถช่วยสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในชุมชนให้มีความพร้อมกันการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนสำหรับรายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ย่อยมีดังนี้

1) การพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน โดยดำเนินการใน 5 แนวทางคือ

1.1) ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน

1.2) สร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน

1.3) พัฒนาศักยภาพในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้

1.4) สร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอกชุมชน

1.5) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสามแนวทางคือ 1.2) การสร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน 1.3) การพัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ และ 1.5) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็น 1.4) การสร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอกชุมชน และ 1.1) ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน สำหรับความเป็นไปได้ในสี่แนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางคือ 1.2) การสร้างทีมจัดการความรู้ของชุมชนจากกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่างๆ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มผู้บริหารชุมชน และ 1.5) การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเอง ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็น 1.1) ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน และ 1.3) การพัฒนาบุคลากรในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ อันดับสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ 1.4) การสร้างภาคีเครือข่ายประเภทเดียวกันและ/ หรือแตกต่างกับเครือข่ายภายนอกชุมชน ผลการถอดบทเรียนจากการศึกษาชุมชนต้นแบบแหล่งเรียนรู้ดอนหวาย-ท่าจีน ทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนได้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ และนำประสบการณ์เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในชุมชน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ โดยการใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน จากการพัฒนาทีมงานเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชน โดยต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารและผู้นำชุมชนร่วมวางแผนการบริหารจัดการความรู้ชุมชน สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ กำหนดเป้าหมาย การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชนร่วมกัน พัฒนาศักยภาพในทีมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ เป็นการสร้างความพร้อมให้ชุมชนก่อนดำเนินการสร้างเครือข่ายภายนอก ซึ่งลักษณะการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ จะสอดคล้องกับผลการศึกษาของฐิติมาภรณ์ พงศ์จันทร์ (2553) เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้สรุปถึงการประสานงานของชุมชน ส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือประสานงานระหว่างหน่วยงานกับชุมชน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกับชุมชนในพื้นที่ แต่เกินครึ่งที่ไม่ได้จัดให้มีผู้ประสานงานทำหน้าที่แทนผู้บริหาร ส่วนความร่วมมือ ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น กิจกรรมพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาสังคมและชุมชน และมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในกลุ่มผู้นำชุมชนโคกโคเฒ่าได้ดำเนินงานจัดการความรู้โดยมุ่งเน้นตามวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยมีเป้าหมายในการ

จัดการความรู้เพื่อให้ชุมชนมีสามัคคี มีความสุข มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการ สืบค้น การสร้างและการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ แต่ใน กระบวนการยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ไม่มีการตรวจสอบ ประมวลและกลั่นกรอง และ จัดเก็บความรู้โดยใช้เทคโนโลยี แนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลยุทธ์นี้จึงเปรียบเสมือนการ สร้างกลไกให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนในทุกๆระดับ

2) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดย ดำเนินการใน 3 แนวทาง คือ

2.1) จัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐาน แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต

2.2) จัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า

2.3) จัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรง อยู่ต่อเนื่อง

แนวทางในการดำเนินการ 3 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การจัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ดำรงอยู่ต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการจัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า และการจัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ให้เป็นไปตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต ส่วนความเป็นไปได้ทุกแนวทางอยู่ใน ระดับมากเท่ากัน ได้แก่ การจัดระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นไปตาม มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตลอดชีวิต การจัดกิจกรรม/ บริการให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงและ ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างคุ้มค่า และการจัดสรรทรัพยากร งบประมาณเพื่อ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพดำรงอยู่ต่อเนื่อง ผลวิจัยในกลยุทธ์นี้สอดคล้องใกล้เคียงกับคำ กล่าวของนภาพร สุวรรณศักดิ์ (2551) ที่ว่า “การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ คือ การใช้ความรู้ชุมชนเป็น ต้นทุนในการเชื่อมโยงสู่การจัดการศูนย์เรียนรู้ ใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชนเป็นตัวเชื่อมโยง กลุ่มคนในการจัดการปัญหา ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายในการจัดการปัญหาและกำหนด ทิศทางพัฒนา ใช้ความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในชุมชนเข้ามารวบรวมและจัดหมวดหมู่ สร้างให้เป็น ระบบ และจัดการให้เกิดการเรียนรู้ให้เกิดถ่ายทอดเป็นประสบการณ์และบทเรียน ทั้งนี้การพัฒนา ศูนย์เรียนรู้จะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์จังหวัดได้อย่างไรนั้น จะต้องมีการจัดระบบความรู้ของชุมชน ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ โยงสู่การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งงบประมาณ และกิจกรรม ทั้งนี้จะต้องเข้าใจชัดเจนร่วมกันว่าศูนย์เรียนรู้ไม่ใช่ประเด็นใหม่ แต่เป็นประเด็นที่มาเติมเต็มงาน พัฒนาให้มีคุณภาพ ดึงความรู้ชุมชน เพื่อการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งกับภายในชุมชนและภายนอก ชุมชน”

3) การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ โดยดำเนินการใน 5 แนวทาง คือ

3.1) สร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก รวดเร็ว

3.2) การตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

- 3.3) สร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- 3.4) สร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว
- 3.5) จัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้

ในการดำเนินการพบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทาง คือ 3.3) การสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 3.5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้ รองลงมาสามแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน ได้แก่ 3.1) การสร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกรวดเร็ว 3.2) การตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และ 3.4) การสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ส่วนความเป็นไปได้ทุกแนวทางอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ 3.5) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนแต่ละช่วงวัย เพื่อสืบสานวัฒนธรรมการเรียนรู้ รองลงมาเป็น 3.1) การสร้างระบบการจัดเก็บองค์ความรู้จากทุกแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สะดวกรวดเร็ว และ 3.2) การตรวจสอบ กลั่นกรององค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และสองแนวทางสุดท้ายมีความเป็นไปได้เท่ากันเป็น 3.4) การสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 3.3) การสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อสืบค้น สร้างและแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ความเป็นไปได้เท่ากัน ผลการวิจัยในกลยุทธ์นี้และสองกลยุทธ์ที่กล่าวข้างต้นเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉลาด จันทรสุมบัติ (2550) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน โดยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนที่พัฒนา ประกอบด้วย 18 กิจกรรมหลัก คือ 1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน 2) สร้างทีมและแกนนำ 3) ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนและสภาพการจัดการความรู้ 4) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน 5) สร้างวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ 6) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ 7) จัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้และแผนความรู้ 8) พัฒนาความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดเก็บข้อมูล 9) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม 10) ส่งเสริมแสวงหาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น 11) ทำการสรุปทบทวนแผนกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่ม 12) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ 13) การสรุปบทเรียนสะท้อนผลและทบทวนแผนการจัดการความรู้ระดับกลุ่มหมู่บ้าน 14) ดำเนินการยกระดับองค์ความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นเกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจน 6 ด้าน คือ การสร้าง การจำแนก การจัดเก็บ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยน และการประเมินผล 15) ประเมินกระบวนการจัดการความรู้ 16) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้องค์กรชุมชนระดับหมู่บ้านและเผยแพร่ผลงานในเว็บไซต์ 17) การเสริมแรงทางบวกให้รางวัล เผยแพร่ผลงานเว็บไซต์ และ 18) อภิปรายสรุปผลการจัดการความรู้

4) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยดำเนินการใน 5 แนวทาง คือ

- 4.1) จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่
- 4.2) จัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน
- 4.3) การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา
- 4.4) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย
- 4.5) ส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย

แนวทางในการดำเนินการพบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสี่แนวทางที่มีความเหมาะสมเท่ากัน คือ 4.1) การจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่ 4.2) การจัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน 4.3) การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา และ 4.4) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย อันดับสุดท้าย คือ 4.5) การส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย สำหรับความเป็นไปได้ มีสามแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางเท่ากันคือ 4.3) การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปราชญ์ชาวบ้าน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นแบบให้เยาวชนรุ่นหลังต่อมา และ 4.4) การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รองลงมาเป็น 4.1) การจัดกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวาและแสวงหาแหล่งใหม่ ส่วนสองแนวทางที่เหลือมีความเป็นไปได้ในระดับมาก คือ 4.2) การจัดกิจกรรมสันตนาการ การไปทัศนศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มอาชีพ และชุมชน และ 4.5) การส่งเสริมกิจกรรมการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมีโอกาสเข้าร่วมประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย ผลผลการวิจัยในกลยุทธ์นี้และสองกลยุทธ์ที่กล่าวข้างต้นเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของฉลาด จันทรสุมบัติ (2550) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ดังกล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนี้พบว่าแนวทางใกล้เคียงกับข้อสรุปจากผลวิจัยของ บุญอนันต์ พิณยทรัพย์ และพลาพรรณ คำพรรณ (2550) เรื่อง องค์การกับการจัดการความรู้: ศึกษาองค์การที่ประสบความสำเร็จในภาคธุรกิจ ซึ่งพบว่า การจัดการความรู้ที่สนับสนุนให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จ องค์การสามารถดำเนินการโดยการวางกลยุทธ์

การจัดการความรู้ มีการสร้างความรู้ และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ และ การพัฒนาองค์การเป็นองค์การเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ องค์การจะต้องเอาระบบย่อยๆ 5 ระบบ คือ การเรียนรู้ องค์การ คน ความรู้ และเทคโนโลยี มาประสานเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การเรียนรู้ที่เป็นตัวแบบเชิงระบบของ Marquardt (1996) โดยมีหลักการพื้นฐานสู่การเป็นองค์การเรียนรู้ที่มีวินัยการเรียนรู้ 5 ประการ คือ ความรอบรู้แห่งตนมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง การสร้างและสานวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้ร่วมกันของทีม และมีความคิดความเข้าใจอย่างเป็นระบบ

3. กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า

แนวทางในสร้างกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพในตำบลโคกโคเฒ่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก พิจารณาในกลยุทธ์ย่อย 4 กลยุทธ์ พบว่าแนวทางในการดำเนินการทุกกลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ รองลงมาเป็นการสร้างและการพัฒนาองค์ความรู้ การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และการสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ มีความเหมาะสมเท่ากัน สำหรับความเป็นไปได้ทุกกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก อันดับแรกมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ รองลงทุกกลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ได้แก่ การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ มีความเหมาะสมเท่ากัน การสร้างและการพัฒนาองค์ความรู้ และอันดับสุดท้ายคือ การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ เมื่อพิจารณาจากบริบทของชุมชนจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าชุมชนมีการพัฒนาในเรื่องการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปีที่ผ่านมาปรากฏเป็นผลผลิตของชุมชนที่ได้จากการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาทดลองพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นเป็นที่ยอมรับของชุมชน และสามารถจัดจำหน่ายเพิ่มรายได้มากขึ้น การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพในชุมชนโคกโคเฒ่าเป็นไปตามแนวคิดของบุญดี บุญมาก และคณะ (2548) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการความรู้ว่า เป็น กระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยน และใช้ความรู้ เป็นต้น ในการดำเนินงานต่างๆของชุมชนส่วนนี้เป็นไปตามกระบวนการของการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่กลุ่มผู้นำชุมชนได้กำหนดไว้ข้างต้น โดยมุ่งเน้นเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงมีกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้เพื่อการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม มีการสืบค้น การสร้างและแสวงหา การแลกเปลี่ยนและการถ่ายทอดความรู้ และมีการนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มีการจัดเก็บ ประมวลและกลั่นกรอง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการ ซึ่งชุมชนเห็นว่าการพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ เป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้ไม่น้อยกว่าด้านอื่นๆ อาจเป็นเพราะชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีไม่มากพอที่จะดำเนินการอย่างเป็นระบบได้ จำเป็นต้องพึ่งพาผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงมาก จึงดำเนินงานในส่วนที่ชุมชนสามารถทำได้

สำหรับรายละเอียดในแต่ละกลยุทธ์ย่อยมีดังนี้

1) การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะ และสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ แก่บุคลากรในกลุ่มอาชีพ โดยการพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำแก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ และการพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม และการพัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง

ในการดำเนินการพบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม และการพัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง รองลงมาเป็นการพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำแก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ สำหรับความเป็นไปได้ มีสองแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ การพัฒนาความรู้ และทักษะด้านการประกอบอาชีพของผู้สมาชิกภายในกลุ่ม (รองลงมาเป็นการพัฒนาระบบการทำงานของกลุ่ม เพื่อการพัฒนาคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง และอันดับสุดท้ายมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด คือ การพัฒนาความรู้ และทักษะ เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน กฎ ระเบียบ รวมทั้งทักษะการเป็นผู้นำแก่ผู้นำกลุ่มอาชีพ สอดคล้องกับผลวิจัยของฉลาด จันทรสมบัติ (2550) ในเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชน ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบ พบว่ากลุ่มองค์กรชุมชนมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้ องค์กรชุมชนโดยรวมในระดับมาก และโดยหลักการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่าสอดคล้องกับผลวิจัยของนภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาองค์กรการบริหารส่วนตำบล จังหวัดชลบุรี พบว่าความจำเป็นของการพัฒนาให้ชุมชนหรือเมืองเป็นแหล่งการเรียนรู้ในสังคมไทยตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในเรื่องที่ทำให้การศึกษาตลอดชีวิตและตามเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในเรื่องท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบในความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีประเทศไทยต้องเตรียมประชาชน เตรียมชุมชนให้มีศักยภาพ มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและเดินนำสู่ยุคแห่งความก้าวหน้า โดยดำเนินยุทธศาสตร์สร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเป็นวิถีทางที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

จากคำอธิบายของวิจารณ์ พานิช (2549) เกี่ยวกับวิธีดำเนินการจัดการความรู้ในองค์กรตามแนวทางของโนนากะ และทาเคชิ ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมสำคัญๆ ที่สามารถประยุกต์ใช้ใน ระดับชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพของชุมชน โดยการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ ผู้นำชุมชนมีหน้าที่สร้าง วิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ที่เป็น “ความรู้แห่งชีวิต” หรือความรู้หลักของกลุ่มอาชีพในชุมชน สำหรับใช้เป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ที่เหมาะสม มองเห็นทิศทางและขอบเขตร่วมกันได้อย่างชัดเจน แล้วสื่อสารให้เป็นที่รับรู้จนเกิดเป็นความเชื่อและค่านิยมร่วมกันทั้งชุมชน ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ ในการสร้างทีมจัดการความรู้ของกลุ่มอาชีพ ควรเริ่มที่ตัวบุคคลเป็นคน ๆ แต่ในที่สุดแล้วต้องดำเนินการเป็นทีม

และเป็นระบบทุกกลุ่มในชุมชน และสมาชิกกลุ่มจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้และทีมจัดการความรู้ นอกจากนี้ ชุมชนควรสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้มข้นในกลุ่มอาชีพ บรรยากาศที่สำคัญที่สุด คือ สภาพที่คนในชุมชนสามารถหาประสบการณ์ตรงสำหรับใช้ในการประกอบอาชีพ โดยเน้นความรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่า เช่น ไปศึกษาดูงานไปพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และที่สำคัญที่สุดได้ทดลองหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ ความรู้ฝังลึก และกระบวนการที่เน้นคือ Socialization ความรู้ที่เกิดจากการสัมผัสกับภายนอกชุมชน

2) การสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้ โดยดำเนินการใน 4 แนวทาง คือ

- 2.1) การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน
- 2.2) การดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ
- 2.3) การศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ
- 2.4) การจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน

แนวทางในการดำเนินการ 4 แนวทาง พบว่า ทุกแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อันดับแรกมีสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน และการจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน รองลงมาสองแนวทางมีความเหมาะสมเท่ากัน คือ การดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ และการศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ ส่วนความเป็นไปได้ ทุกแนวทางอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือการดึงเอาความรู้จากบุคลากร ผู้รู้ หรือผู้ปฏิบัติงานออกมาต่อยอดสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ในการพัฒนาหรือหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ รองลงมาสองแนวทางมีความเป็นไปได้เท่ากัน คือ การสืบสาน การต่อยอด ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชน และการจัดทำ/พัฒนาข้อกำหนด และมาตรฐานของผลิภัณฑ์ เพื่อให้การพัฒนาผลิภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์หรือมีตราสินค้าของชุมชน อันดับสุดท้ายเป็นการศึกษาหรือการวิจัยเพื่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ใหม่ ๆ

ซึ่งในประเด็นนี้ วิจารณ์ พานิช (2549) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาผลิภัณฑ์ หรือรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ หรือพัฒนาวิธีการผลิต ควรควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพงานหรือพัฒนาประสิทธิผล ของงาน ซึ่งในการจัดการสมัยใหม่ได้นิยามคำว่า “ประสิทธิผล”ว่าหมายถึง เป้าหมาย 4 ประการ คือ ตอบสนองตรงเป้าหมายของลูกค้า และตรงเป้าหมายของชุมชน มีนวัตกรรม มีการพัฒนาและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ

3) การพัฒนาระบบการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ

- 3.1) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง
- 3.2) การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงองค์ความรู้

ในการดำเนินการ 2 แนวทาง พบว่า ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเท่ากัน คือการพัฒนากระบวนการข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง และการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงองค์ความรู้ สำหรับความเป็นไปได้ของแนวทางอันดับแรกอยู่ในระดับมากที่สุด คือการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร การถ่ายทอด การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงองค์ความรู้ (ส่วนอีกแนวทางมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง คือ การพัฒนากระบวนการข้อมูล และการจัดเก็บความรู้ เพื่อให้ง่ายในการจัดการ และการเข้าถึง

พิจารณาจากแนวทางในการดำเนินงานเพื่อสร้าง และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มอาชีพชุมชนโดยเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของฉลาด จันทรมบดี (2550) ในเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกรชุมชน ในเขตพื้นที่บ้านน้ำเกลี้ยง ตำบลนาข่า และบ้านเหล่าราษฎร์พัฒนา ตำบลประชาพัฒนา อำเภอบ้านนา จังหวัดมหาสารคาม ผลการทดลองใช้รูปแบบรูปแบบการจัดการความรู้ของกรชุมชนที่พัฒนา ประกอบด้วย 18 กิจกรรมหลัก คือ 1) ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน 2) สร้างทีมและแกนนำ 3) ศึกษาบริบทชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนและสภาพการจัดการความรู้ 4) สร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน 5) สร้างวิสัยทัศน์การจัดการความรู้ 6) สร้างความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้ 7) จัดทำแผนกิจกรรมพัฒนาการจัดการความรู้และแผนความรู้ 8) พัฒนาความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดเก็บข้อมูล 9) สร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม 10) ส่งเสริมแสวงหาความรู้และศึกษาดูงานการจัดการความรู้ที่ดีเด่น 11) ทำการสรุปบทวนแผนกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่ม 12) ดำเนินการนำร่องใช้กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ 13) การสรุปทเรียนสะท้อนผลและบทวนแผนการจัดการความรู้ระดับกลุ่มหมู่บ้าน 14) ดำเนินการยกระดับองค์ความรู้และจัดการความรู้ในประเด็นอื่นเกิดองค์ความรู้ที่ชัดเจน 6 ด้าน คือ การสร้าง การจำแนก การจัดเก็บ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และการประเมินผล 15) ประเมินกระบวนการจัดการความรู้ 16) จัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ของกรชุมชนระดับหมู่บ้านและเผยแพร่ผลงานในเว็บไซต์ 17) การเสริมแรงทางบวกให้รางวัลเผยแพร่ผลงานเว็บไซต์ และ 18) อภิปรายสรุปผลการจัดการความรู้

ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ของกรชุมชน พบว่า การจัดการความรู้ ที่มาของความรู้ได้จากการแก้ปัญหา การตั้งคำถาม การแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริง จนเกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสม กระบวนการเรียนรู้ ต้องมีที่มาของการสร้างความรู้ การจำแนก การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยน และการประเมินผล ความรู้ที่ผ่านการสกัดขุมความรู้ของบุคคลที่ฝังอยู่ในตัวเองมา ผสมผสานกับความรู้ที่มีอยู่ภายนอกเกิดความเหมาะสมกับบริบท มีการปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ได้แก่ การบริหารจัดการ และด้านเทคนิคการผลิต มีศูนย์จัดการความรู้ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่มได้พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีการใช้เว็บไซต์และอินเทอร์เน็ต และมีชุดความรู้และชิ้นงานกลุ่ม

4) การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยดำเนินการ 2 แนวทาง คือ

4.1) การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน

4.2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

ในการดำเนินการ 2 แนวทาง พบว่า ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเท่ากัน คือ การสร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพส่วนความ เป็นไปได้ของ ทั้งสองแนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเท่ากัน คือ การสร้างและพัฒนาภาคี เครือข่ายด้านการจัดการความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคี เครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

แนวทางที่นำเสนอในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของนภาพร สุวรรณศักดิ์ (2551) ที่ กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ คือ การใช้ความรู้ชุมชนเป็นต้นทุนในการเชื่อมโยงสู่การจัดการ ศูนย์เรียนรู้ ใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชนเป็นตัวเชื่อมโยงกลุ่มคนในการจัดการปัญหา ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มและเครือข่ายในการจัดการปัญหาและกำหนดทิศทางพัฒนา ใช้ความรู้ที่ กระจุกกระจายอยู่ในชุมชนเข้ามารวบรวมและจัดหมวดหมู่ สร้างให้เป็นระบบ และจัดการให้เกิดการ เรียนรู้ ให้เกิดถ่ายทอดเป็นประสบการณ์และบทเรียน ทั้งนี้การพัฒนาศูนย์เรียนรู้จะตอบสนองต่อ ยุทธศาสตร์จังหวัดได้อย่างไรนั้น จะต้องมีการจัดระบบความรู้ของชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้ โยงสู่ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งงบประมาณ และกิจกรรม ทั้งนี้ต้องเข้าใจชัดเจน ร่วมกันว่าศูนย์เรียนรู้ไม่ใช่ประเด็นใหม่ แต่เป็นประเด็นที่มาเติมเต็มงานพัฒนาให้มีคุณภาพ ดึงความรู้ ชุมชน เพื่อการสื่อสารต่อสาธารณะทั้งกับภายในชุมชนและภายนอกชุมชน”

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ผู้นำชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการความรู้ในครอบครัว กลุ่มอาชีพและเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ
- 2) ผู้นำชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ในประเด็นที่ครอบครัว กลุ่มอาชีพและ ชุมชนต้องการ เพื่อให้มีการจัดการความรู้ของชุมชนในทุกกระดับ และให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต
- 3) ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนใช้เป็นแนวทางส่งเสริม/สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของชุมชน และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในครอบครัว กลุ่มอาชีพ และระหว่าง เครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน
- 4) ผู้บริหารท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาชุมชนโดยใช้แผน กลยุทธ์การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือ/แนวทางในการพัฒนาชุมชน
- 5) ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อเอื้ออำนวยให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ สะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพอย่างยั่งยืน
- 6) ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรสนับสนุนการสร้างทีมงานในการจัดการความรู้ ชุมชน กลุ่มอาชีพ และเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน

7) ผู้บริหารท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายให้ชุมชนได้ดำเนินงานจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำหนดโครงสร้างบุคลากรและบทบาทหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมดำเนินงานตามกระบวนการจัดการความรู้ชุมชนให้เกิดประสิทธิผล

8) ควรมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีการ คอมพิวเตอร์และการใช้อินเตอร์เน็ต เพื่อการเก็บรวบรวมองค์ความรู้สำคัญๆ ที่ชุมชนจำเป็นต้องใช้ สามารถนำไปใช้ได้สะดวกรวดเร็ว

9) ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ให้ทุกคนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการความรู้ และร่วมกันสร้างชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

10) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ชุมชน และสร้างร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ต้องการ

11) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกชุมชนในระดับตำบลได้จัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่ได้มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมชุมชนในระดับอำเภอ จังหวัด ภูมิภาค และระดับประเทศ

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการจัดการความรู้กับชุมชนอื่นๆ

3) ควรมีการวิจัยเชิงลึกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ที่จำเป็นของกลุ่มอาชีพต่างๆ รวมถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

4) ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาโดยนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางสร้างแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ชุมชนและทำการทดลองเพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิผลในพื้นที่ชุมชนโคกโคเฒ่า

5) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาโดยขยายขอบเขตพื้นที่การวิจัยเพื่อให้ชุมชนอื่นๆ มีแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน